

KAKSIKIELISYYS VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvattajan keinot tukea lapsen kaksikielisyyttä

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

kevät, 2020

Ina Kuula

Sosionomikoulutus
 Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä	Ina Kuula	Vuosi 2020
Työn nimi	Kaksikielisyys varhaiskasvatuksessa – varhaiskasvattajan keinot tukea lapsen kaksikielisyyttä	
Työn ohjaaja	Saija Karevaara	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisin kielellisin keinoin kaksikielisessä päiväkodissa voitaisiin tukea kaksikielisten, suomea ja ruotsia puhuvien perheiden lasten kummankin kielen säilymistä arjessa. Opinnäytetyössä toteutetussa tutkimuksessa pääpainotuksena oli ruotsin kielen tukeminen suomenkielisessä ympäristössä.

Tavoitteena oli tuottaa tietoa ja keinoja, joita käytännössä voitaisiin hyödyntää kaksikielisen varhaiskasvatuksen tukemiseksi, sekä lisätä ymmärrystä lapsen kehityksestä arjen kaksikielisyyteen. Opinnäytetyöhön on koottu tietoa siitä, miten kaksikielisyys näyttäytyy varhaiskasvatuksessa, sekä mitkä seikat vaikuttavat kasvattajien kielitaitoon. Tietoa voivat hyödyntää kaksikieliset päiväkodit ja kielikylvystä ja -suihkutuksesta kiinnostuneet päiväkodit.

Tutkimusaineisto hankittiin teemahaastattelulla helmikuussa 2020 ruotsinkielisessä päiväkodissa, jossa valikoitui haastateltaviksi kolme varhaiskasvattajaa. Tutkimusaineistoa kertyi myös tekijän työharjoittelussa keuhalla 2019 samassa päiväkodissa havainnoimalla. Haastatteluaineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Tutkimustuloksissa on käytetty aineiston teemoittelua, jonka avulla on löydetty tapoja ja arjen toimintoja, joita voidaan ottaa käytäntöön kaksikielisuuden tukemiseen ja vahvistamiseen lapsilla, joilla toinen kotimainen kieli uhkaa jäädä valtaväestön käyttämän arkikielen jalkoihin.

Haastattelun, aiempien tutkimuksien ja tekijän havainnoinnin tuloksena kaksikielisuuden tukemiseen ovat vaikuttamassa varhaiskasvattajien kielitaito, arkitoimintojen kieli, sekä aktiivinen ruotsin kielen valinta lauluissa, loruissa, satujen lukemisessa ja ruokapöytäkeskusteluissa.

Avainsanat Kaksikielisyys, äidinkieli, varhaiskasvatus, erityisvarhaiskasvatus, päiväkodit

Sivut 38 sivua, joista liitteitä 1 sivua

Name of degree programme
 Campus

Author Ina Kuula **Year** 2020

Subject Bilingualism in early childhood education – early educator’s means of supporting children’s bilingualism

Supervisors Saija Karevaara

ABSTRACT

The purpose of the thesis was to find out what kind of linguistic methods could be used in a bilingual kindergarten to support the everyday use of both Swedish and Finnish language of children in bilingual families. The main focus of the study was to support the Swedish language in a Finnish-speaking environment.

The aim of the thesis was to produce information and tools that could be used in practice to support bilingual early childhood education, as well as to increase the understanding of a child's development into everyday bilingualism. The thesis contains information on how bilingualism is shown in early childhood education in the daily lives of educators in bilingual kindergartens, as well as what factors affect the language skills of kindergarten employees. The information can be used by early childhood educators and kindergartens interested in bilingualism and language immersion.

The research material was acquired through a thematic interview in a Swedish-language kindergarten in February 2020, where three early childhood educators were selected for an interview. The thematic interview was recorded and transcribed. Research data were also obtained by observation during the author’s internship in the Swedish-language kindergarten in 2019.

The results of the research have been used to thematize the material, which has been used to find ways and everyday activities that can be put into practice to support and strengthen bilingualism in children whose second domestic language threatens to get caught up in the everyday language used by the general population.

Keywords Bilingualism, mother tongue, early childhood education, special early childhood education, kindergartens

Pages 38 pages including appendices 1 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	6
2.1	Työelämäyhteytenä ruotsinkielinen päiväkoti	6
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	8
3	LAPSEN KAKSIKIELISYYS VARHAISKASVATUKSESSA	9
3.1	Varhaiskasvatus ja päiväkoti sen toimintaympäristönä.....	9
3.1.1	Varhaiskasvatus ja kaksikielisyys	9
3.1.2	Päiväkoti varhaiskasvatuksen toimintamuotona	10
3.2	Lapsen puhe- ja kielitaidon kehittyminen	11
3.3	Lapsen kaksikielisyys	12
3.4	Kielikylpy ja kielisuihkutus varhaiskasvatuksessa	13
3.5	Erityisvarhaiskasvatus	14
3.6	Aikaisemmat tutkimukset aiheesta.....	14
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	16
4.1	Tutkimuskysymykset	16
4.2	Aineistonhankinta teemahaastatteluilla	16
4.3	Aineiston analyysi	17
4.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	18
5	TUTKIMUSTULOKSET	20
5.1	Haastateltavien taustatiedot	22
5.2	Varhaiskasvattajien kaksikielisyys ja kielen osaamisen vaatimukset	23
5.3	Lasten puhekieli ryhmissä ja leikeissä	25
5.4	Ruotsinkieliset toiminnat kaksikielisessä päiväkodissa.....	25
5.5	Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tarve Uudellamaalla	28
5.6	Varhaiskasvattajien kielellinen koulutus	28
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
	LÄHTEET.....	34

Liitteet

Liite 1 Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on kaksikielisyys varhaiskasvatuksessa sekä keinot lapsen kaksikielisyyden tukemiseen. Aihe tuli ajankohtaisena eteen kahden kuukauden työharjoittelussani ruotsinkielisessä päiväkodissa Etelä-Suomessa keväällä 2019. Kiinnostukseni aiheeseen heräsi kokemuksesta, jossa havaitsin päiväkodin työntekijänä ruotsin ja suomen kielen yhdenvertaisen käyttämisen haasteita työssäni kaksikielisten perheiden lasten kanssa. Kiinnostuin myös lapsen kielen kehittymisestä silloin, kun hän opettelee puhumaan yhtä aikaa kahta äidinkieltään, suomea ja ruotsia.

Työharjoitteluni kaksikielisessä päiväkodissa avasi silmäni niihin haasteisiin, joihin kaksikieliset perheet törmäävät, jos tulevaisuudessa lapsen halutaan vahvistavan ilmaisuun kahdella kotona opitulla äidinkielellään. Haasteet kaksikielisten lasten ruotsin kielen säilyttämisen tukeminen arjen toiminnoissa sekä päiväkodin varhaiskasvatuksen käytänteissä nousivat työssäni lasten kanssa vahvasti esiin. Keinoja kaksikielisyyden vahvistamiseen päiväkodissa voidaan kehittää. Opinnäytetyössäni selvitän näitä arjen käytäntöjen keinoja, joita päiväkodin työntekijät voivat hyödyntää.

Suomessa on kaksi virallista äidinkieltä, suomi ja ruotsi. Kun lapsi muuttaa paikkakunnalle, jossa toinen näistä kielistä on vahvemmin ympäristössä käytössä, lapsen arjessa on vaikeaa säilyttää molemmat kielet lapsen puhekielenä. Useimmiten ympäristön vahvempi kieli paikkakunnalla on suomen kieli. Löytyisikö tulevaisuuden varhaiskasvatuksessa uusia keinoja vahvistaa lapsen kaksikielisyyttä?

Kaksikielisyys Suomessa on rikkaus, johon liittyy monia asioita kulttuurin kannalta Suomen historiassa. Suomenruotsalainen kulttuuri ja sen erilaisuus on itsessään arvokasta. On myös paljon tutkimuksia, jotka kertovat kielten oppimisen helppoudesta silloin, kun joutuu jo lapsena oppimaan samaan aikaan kahta kieltä. Mielenkiinto tehdä haastattelu varhaiskasvatustajille ruotsinkielisessä päiväkodissa lähti siitä haasteesta, jonka ruotsinkieliset lapset kohtaavat suomenkielisellä, suomalaisesta kirjailijasta tunnetuksi tulleella paikkakunnalla. Saavatko he perheineen samanlaista palvelua ja lapsilleen yhtä hyvää varhaiskasvatusta kuin suomenkieliset lapset? (de Angel, 2015, s. 5). Nämä kysymykset mietityttivät ja innostivat tekemään opinnäytetyöni kaksikielisyyden haasteista ja mahdollisuuksista varhaiskasvatuksena arjessa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tavoitteena opinnäytetyössäni on tutkia lapsen kaksikielisyyttä, jossa on haasteena säilyttää toinen kahdesta kielestä, suomesta tai ruotsista opiskelu- ja arkikielenä. Ympäristö, jossa puhutaan eniten vain toista kieltä, ja tässä tapauksessa suomea, haastaa kaksikielisen perheen ruotsin kielen käyttämisen ja säilyttämisen luontevana arkikielenä. Päiväkodeissa ja kouluissa sellaisilla paikkakunnilla, kuten ruotsinkielisen Hangon seudulla, lasten on helppo omaksua niin ruotsi kuin suomen kieli, koska ruotsia puhutaan arkikielenä ja suomen kieli on kuitenkin näkyvillä ja kuuluvilla ympäristössä. Tällöin myös päiväkodeissa kaksikielisyyttä tukevat suomea puhuvat varhaiskasvattajat.

Opinnäytetyössäni tarkoituksena on siis löytää ja luoda päiväkodin arkeen keinoja ja ympäristö, joka tukee kumpaakin kieltä puhekielenä. Kaksikielisyydellä tiedetään olevan useita etuja, joita ei voi liikaa korostaa. Kaksikielisyys voi olla rikkaus, jonka lapsi perii vanhemmiltaan, kun he puhuvat lapselle omaa äidinkieltään. Kielten kautta lapsi samaistuu vanhempiensa kulttuureihin ja oppii ymmärtämään kummankin kulttuurien ajattelu- ja toimintatapoja ja omia sukujuuriaan. Lisäksi kaksikielisyys luo parhaat edellytykset lapsen hyvälle ja läheiselle suhteelle molempiin vanhempiin ja sukulaisiin. Kaksikielisuuden säilyminen myös tukee lapsen tasapainoista kehitystä. (del Angel, 2015, s. 7) Minkälaisia ideoita ja toiminnallisia keinoja varhaiskasvattajat voivat käyttää kaksikielisuuden säilyttämiseksi arjen käytännöissä?

2.1 Työelämäyhteytenä ruotsinkielinen päiväkotiki

Taustana opinnäytetyölleni oli tutustuminen Uudellamaalla ruotsinkielisen kaksikielisen päiväkodin toimintaan, sekä kahden kuukauden työharjoittelu ruotsinkielisessä päiväkodissa keväällä 2019. Esiin tulivat selkeänä haasteet säilyttää lapsen kaksikielisyys perheessä sekä päiväkodin keinot tukea lapsen kaksikielisyyttä arjen käytänteissä.

Harjoitteluni ruotsinkielisessä päiväkodissa tapahtui 1–6-vuotiaiden kaksikielisten, ruotsin- ja suomenkielisten lasten hoito- ja kasvatustehtävissä. Tärkeäksi muodostui lasten kaksikielisyys, jonka tukeminen oli päiväkodissa todella haastavaa vuoden 2019 aikana. Syynä oli se, että ruotsinkielisiä lastentarhaopettajia ja hoitajia oli ollut vaikea saada kyseisen paikkakunnan seudulta, joka on vahvasti suomenkielistä aluetta. Lapset puhuivat helposti toistensa kanssa leikeissä suomea, koska naapurin lapset olivat usein suomenkielisiä. Ruotsin kieli uhkaa jäädä kokonaan pois käytöstä, jos myös ruotsia käyttävä toinen lapsen vanhempi ehtii harvemmin keskustella lapsen kanssa, toisin kuin suomea puhuva vanhempi. Oma ruotsin kieleni on niin sanottua koulu- ja ammattikorkeakouluruotsia, joten en myös-

kään ollut ruotsia moitteettoman sujuvasti ja monipuolisesti puhuva varhaiskasvattaja lasten kanssa päiväkodissa. Varsinaista käyttöruotsia lasten kanssa puhui monipuolisesti pitkäaikainen lastenhoitaja. Varhaiskasvatuksen opettaja, joka toimi harjoittelunohjaajani, puhui myös erittäin sujuvasti ruotsia.

Päiväkodissa on myös kaksi muuta ryhmää. Toinen näistä on suomenkielisten lasten ryhmä, jossa ruotsia puhutaan niin sanotun kielisuihutusmenetelmän avulla. Avaan menetelmää tarkemmin myöhemmin luvussa 3. Ryhmässä on ruotsia puhuva työntekijä, joka puhuu, loruilee ja laulaa lasten kanssa ruotsiksi. Muut hoitajat ja lastentarhanopettaja ovat suomenkielisiä. Kolmas ryhmä päiväkodissa on osittain ruotsinkielinen, ja yksi kasvattajista on täysin suomenkielinen. Lounaskeskusteluissa pyrin puhumaan ruotsia lasten kanssa erilaisista aiheista. Välillä se sujuikin ihan tyydyttävästi. Lapsista huomaa nopeasti, että kun heidän kanssaan keskustelee aktiivisesti ruotsin kielellä, se jää ikään kuin "päälle" puhekieleksi. He saattavat jatkaa sen puhumista myös toistensa kanssa leikeissään.

Opinnäytetyöni yhteistyökumppani on ruotsinkielinen päiväkotikoti, joka sijaitsee Uudellamaalla. Suoritin siellä kahden kuukauden työharjoittelun keväällä 2019. Päiväkotikoti on paikkakunnalla ainoa, jossa puhutaan suomenkielen lisäksi myös ruotsia.

Ruotsinkielisen päiväkodin toiminta-ajatuksena on tukea vanhempia lasten kasvamisessa omaksi itsekseen ja huomioida lapsi yksilönä. Lasta opetetaan ja tuetaan myös kasvamaan vastuulliseksi ja toisia kunnioittavaksi yhteisön jäseneksi. Päiväkotikoti pitää tärkeänä, että lapset oppivat arvostamaan erilaisuutta ja näin hyväksymään sen osana omaa arkipäiväänsä, sekä oppimaan arvostamaan omaa kotikuntaansa. Lisäksi päiväkodissa tutustutaan lasten kanssa suomenruotsalaiseen kulttuuriin.

Päiväkotikoti on perustettu vuonna 2006. Päiväkodinjohtajan mukaan ruotsinkielinen varhaiskasvatus nousee tärkeään asemaan, kun uuden valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet valmistuvat. Varhaiskasvatuksen luonnokseen on kirjoitettu, että kunnan on huolehdittava siitä, että varhaiskasvatusta voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Etelä-Suomessa sijaitsevan päiväkodin juuret ovat vuodessa 1997, jolloin kunnan ensimmäinen ruotsinkielinen päiväkotikoti aloitti toimintansa nykyistä pienimuotoisempana. Ruotsinkielinen päiväkotikoti tekee yhteistyötä kunnassa vuonna pari vuotta aiemmin perustetun ruotsinkielisen koulun kanssa. Koulussa on 46 oppilasta. Päiväkodin johtajan mukaan ruotsinkielinen päiväkotikoti perustettiin syksyllä 2006, koska haluttiin vahvistaa ruotsinkielistä varhaiskasvatusta ja ruotsinkielisten lasten polkua päiväkodista kouluun.

Varhaiskasvatustilain (540/2018 5 §) mukaan kunnan tehtävä on järjestää laissa säädettyä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toiminta-

muodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kyseisessä uusimaalaisessa kunnassa oli selkeästi tullut tarve perustaa myös ruotsinkielinen päiväkoti.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyössäni tarkoituksena on selvittää kaksikielisuuden säilymisen haasteita lapsilla Uudellamaalla päiväkodissa sekä löytää keinoja päiväkodin arjessa lapsen kaksikielisuuden tukemiseen. Kaksikielisuuden tukeminen kouluissa ja päiväkodeissa niillä paikkakunnilla, jotka ovat vahvasti suomenkielisiä paikkakuntia, voisi innostaa myös suomenkielisiä lapsia opiskelemaan ruotsia. Tavoitteen toteutuminen vaatisi uusia keinoja kielten opettamiseen päiväkotien ja koulujen arjessa.

Kaksikielisuuden, ja ensisijaisesti toisen kotimaisen kielen eli tässä tapauksessa ruotsin, säilyttäminen yleisessä, arkisessa käytössä olisi tällä hetkellä rikastuttavaa ja arvokasta yhteiskunnassamme, huolimatta vaatimuksista pudottaa ruotsin kieli pois pakollisista kieliaineista koulussa (ks. esim. Sabadanesan, 2019). Ruotsin kielen osaaminen mahdollistaisi kommunikoinnin myös norjan- ja tanskankielisten kanssa (Timonen, 2019). Kaksikielisten perheiden lasten molempien kielten vahvempi tukeminen jo päiväkodissa loisi ruotsin kielen käyttämiselle perheen arjessa myös vahvemman pohjan.

On huomattu, että ruotsinkielisistä lastentarhanopettajista on pääkaupunkiseudulla ja kehyskunnissa pula, ja keskimäärin 17 prosenttia viroista täytetään epäpätevällä henkilökunnalla. Ruotsinkielisestä, pätevästä henkilökunnasta kilpaillaan tällä hetkellä pääkaupunkiseudulla (Harju-Luukkainen, 2013). Joulukuussa 2019 uutisoitiin Helsingin Sanomissa, että helsinkiläisten päiväkotien tila on niin kriittinen, ettei ruotsinkielisiä varhaiskasvattajia löydy tarpeeksi täyttämään kaksikielisten päiväkotien avoimia työpaikkoja. Kun 100 ruotsinkielistä päiväkotilasta oli vuodenvaihteessa aloittamassa, heistä vain noin puolelle löytyi päiväkotipaikka omalla äidinkielellään. Helsingin pormestari Jan Vapaavuori mainitsi artikkelissa, että lain velvoitetta kielellisistä oikeuksista tarjota näille lapsille oman äidinkielensä varhaiskasvatusta ei tällä hetkellä ole. (Aalto, 2019)

3 LAPSEN KAKSIKIELISYYS VARHAISKASVATUKSESSA

Keskeisiä käsitteitä opinnäytetyössäni ovat kaksikielisyys, äidinkieli, varhaiskasvatus, kielisuihkutus, kielikylypy, päiväkoti ja ruotsin kieli. Kaksikielisuuden haaste suomalaisessa yhteiskunnassa on tullut esille uutisoinnissa eri medioissa useilla alueilla (Sabadanesan, 2019). Voiko jokainen perhe ja lapsi saada Suomessa omalla äidinkielellään varhaiskasvatusta? Entä säilyykö kaksikielisen lapsen kummatkin kielet aikuisuuteen asti hänellä puhekielenä? Paljon on keskusteltu myös ruotsin kielen asemasta kouluissa: Halutaanko yhä pitää ruotsi pakollisena kielenä oppiaineissa, vai sivuutetaanko se muilla kielivalinnoilla? Ongelma voi olla myös viranomaisten kielitaidossa, osaavatko suomenkieliset poliisit riittävän hyvin toista kotimaista kieltä, kysyy Vaasan yliopistossa väittelevä Sanna Heittola (Leiwo, 2017).

3.1 Varhaiskasvatus ja päiväkoti sen toimintaympäristönä

Perhe haluaa useimmiten lapsensa kodin lähellä sijaitsevaan päiväkotiin. Aina ei ole valinnanvaraa, minkälaista palvelua eri kuntien päiväkodit tarjoavat. Myös perheen käyttämä kieli voi olla kriteeri, jota kunnallinen varhaiskasvatus ei pysty aina täyttämään. Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan varhaiskasvatusympäristön ja päiväkodin toimintaympäristön on oltava oppimista edistävä, kehittävä, sekä sen on otettava huomioon lapsen ikä, kehitystaso ja muut edellytykset, jotta se olisi turvallinen ja terveellinen lapsen kasvupaikka. Myös kaikenlaiselta kiusaamiselta tulee lasta päiväkodissa suojella. Myös tilojen tulisi olla riittävän kokoiset, turvalliset, asianmukaiset ja esteettömät. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 10)

3.1.1 Varhaiskasvatus ja kaksikielisyys

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatus kattaa ikävuodet 0–6 eli lapsen elämän ensi vuodet vauvaiästä peruskoulun aloittamiseen asti. Tavoitteena varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on toiminnallinen kaksikielisyys, joka tarkoittaa sitä, että lapsi pystyy aktiivisesti puhumaan, ymmärtämään ja ajattelemaan kahdella kielellä. (OPH, 2018) Kielitaito on kokonaisuus, joka koostuu neljästä osa-alueesta: puhuminen, puheen ymmärtäminen, lukeminen ja kirjoittaminen.

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 8) lapsen kaksikielisyydestä todetaan seuraavaa:

- Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä tai saamen kielilain (1086/2003) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetulla saamen kielellä.
- Kaksikielisessä kunnassa ja kaksikielisiä tai sekä suomen- ja ruotsinkielisiä kuntia käsittävässä kuntayhtymässä varhaiskasvatus järjestetään kunnan tai kuntayhtymän molemmilla kielillä siten, että palvelunkäyttäjä saa varhaiskasvatusta valitsemallaan kielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi.

3.1.2 Päiväkoti varhaiskasvatuksen toimintamuotona

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää lapselle joko päiväkotiympäristössä, perhepäivähoidossa tai muussa soveltuvassa tilassa, jossa voidaan järjestää avointa varhaiskasvatustoimintaa. Päiväkodissa on oltava riittävä määrä henkilöstöä, joka täyttää varhaiskasvatukselle säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Myös erityislasten tarpeet on otettava kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan toimesta huomioon, jotta kaikki lapset saavat yhdenvertaisesti varhaiskasvatusta ja päivähoitoa. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 § 25)

Päiväkoti on osa laitoksellista lasten varhaiskasvatus- ja päivähoitojärjestelmää Suomessa, ja sen tarkoitus on tarjota lapsiperheille kasvu- ja kehitysympäristön ja paikan, jossa se voi toimia lapsen kasvun ja kehityksen parhaaksi yhdessä kotien kanssa. Se on lastenhoitoa silloin, kun vanhemmat ovat estyneitä lapsensa hoidosta esimerkiksi työn takia, tai kun lapselle on muulla tavoin tärkeää tai välttämätöntä olla hoidettavana päiväkodissa. Myös esikoulu toimii päiväkodin yhteydessä. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 § 5). Etusija on annettava sosiaalisista ja kasvatuksellisista syistä päivähoitoa tarvitseville lapsille, kun päiväkotipaikkaa ryhdytään hakemaan lapselle. Lapsi voi olla päiväkodissa enintään kymmenen tuntia ja vähintään neljä tuntia päivässä. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 § 9)

Päiväkodin työntekijöitä voivat olla varhaiskasvatuksen opettajat, varhaiskasvatuksen sosionomit, varhaiskasvatuksen lastenhoitajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja päiväkodin johtaja. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimuksena on kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, kun taas varhaiskasvatuksen sosionomilla on oltava sosiaali- tai terveysalan ammattikorkeakoulun tutkinto, jossa lisänä on oltava sosiaalipedagogiikan ja varhaiskasvatuksen opintoja 60 opintopisteen verran. Varhaiskasvatuksen erityisopettajalla on kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon lisäksi suoritettu erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 § 26-30)

3.2 Lapsen puhe- ja kielitaidon kehittyminen

Lapsi oppii puheen tavallisissa arjen vuorovaikutustilanteissa: kun hänelle puhutaan ja häntä kuunnellaan, hänelle vastataan ja häneltä kysytään. Myös yhdessä leikkiminen, pelaaminen, laulaminen ja lukeminen tukevat puheen ja kielen kehitystä. Kielellinen kehitys on hyvin yksilöllistä; jokaisen lapsen kieli ja puhe kehittyvät omaan tahtiinsa. Kehityksen vaiheet kulkevat samassa järjestyksessä, mutta tahti vaihtelee suuresti. Kielestä on sanottu, että se on ajattelun väline, tiedonhankinnan ja -välittämisen väline ja vaikuttamisen väline. Se on myös sosiaalisten suhteiden luomisen ja tunteiden ilmaisun väline, kielellisen luomisen väline ja oman ja toisten käyttäytymisen säätöväline. (Koppinen, Lyytinen & Rasku-Puttonen, 1989, s. 22)

Lasten kuulluksi tuleminen on heidän vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta tärkeää, joten kielen osaamista ja sen ymmärtämisen taitoa on tuettava varhaiskasvatuksessa kannustamalla lapsia kommunikoimaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa. Lasten kielen ymmärtämisen taitoja tuetaan kielellisen mallintamisen avulla ja johdonmukainen eri toimintojen sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Lasten kanssa harjoitellaan kielenkäyttöä eri tilanteissa ja eri vuorovaikutustilanteissa, joihin eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu kuuluvat. Kielen kehittymiseen kuuluvat seuraavat asiat: vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. (OPH, 2018, s. 2-3)

Lapsi käyttää kieltään monella tavalla sekä aineellisten että älyllisten tarpeittensa tyydyttämiseen, kielellisen vuorovaikutuksen luomiseen ja ylläpitämiseen sekä tunteidensa ylläpitämiseen. Kun lapsi on alttiina ympäristössä käytetylle kielelle, hän oppii, miten sitä käytetään, ja käyttää sitä edelleen samoihin tarkoituksiin. Ennen kouluikää lapsella on käytössään ainakin niin sanottu ”tahtoo”-kieli, jolla lapsi saa tarpeensa tyydytetyksi ja jolla hän voi saada aikaan asioita. Hän voi pian jo saada käytettyä kieltä toisten ohjailuun sekä välineenä vuorovaikutuksen kokemiseen toisten kanssa. Oma minän ilmaisemiseen sekä yksilöllisten aikomuksien viestittämiseen lapsi voi jo melko pienenä käyttää kieltä. Voidaan ajatella, että lapsen ”minätietoisuus” on riippuvainen ja sidoksissa hänen puheeseensa ja ilmaisuunsa. Lapsi voi käyttää kieltä myös satujen ja lorujen oppimiseen, jossa hän luovasti saa kuvitella tarinoita. (Koppinen ym., 1989, s. 23)

Tärkeä huomio kielen käytössä lapsen ympäristöllä on siinä, kuinka monipuolisesti hänen kuultensa hänestä itsestään kieltä käytetään. Jos lapsi saa kuulla aina itseään koskevaa kielteistä ohjetta tai arvostelua, se rajaa myös lapsen kielenkäyttöä. Lapsella ei tällöin välttämättä ole esimerkkiä rohkaisevasta, positiivisesti vuorovaikutteisesta kielenkäytöstä. Vuorovaikutus toisten, lähellä olevien ihmisten kanssa voi kärsiä, jos mallina on suppea, negatiivinen kielenkäyttö. Myös aikamuotojen käyttö kielellisesti laajasti

antaa lapselle hyvän esimerkin ajallisesta käsityksestä ympäristöön, luontoon ja ihmisiin. (Koppinen ym., 1989, s. 24)

3.3 Lapsen kaksikielisyys

Laajasti käsittäen kaksikielisyydellä voidaan tarkoittaa kahden kielen käyttämistä vaihdellen kielitaidosta, omaksumistavasta tai iästä riippumatta. Kielitaidon tulisi olla samantasoista molemmissa kielissä ja omaksumisen tapahtuneen syntymästä lähtien yhtäaikaisesti. Laajasti ajatellen kaksikielisyydellä voidaan tarkoittaa kahden kielen käyttämistä vaihdellen kielitaidosta, omaksumistavasta tai -iästä riippuen. Tiukemman määritelmän mukaan kielitaidon tulisi olla samantasoista molemmissa kielissä ja omaksumisen tapahtuneen syntymästä lähtien yhtäaikaisesti. Termillä kaksikielisyys voidaan ajatella lisäksi joko yksilöä tai yhteisöä. (Kielilaki 423/2003 § 4)

Se, että Suomi on virallisesti kaksikielinen maa, tarkoittaa sitä, että kansalliskieliamme on kaksi. Ne ovat suomi ja ruotsi, jotka ovat samanarvoisia kieliä. Suomessa on esimerkiksi oikeus saada varhaiskasvatusta ja käydä koulua joko suomen, ruotsin tai saamen kielellä (Oikeusministeriö, 2020, s. 29). Suomen valtakunnalliset linjaukset ohjaavat varhaiskasvatusta ja esiopetusta, joten kasvatusta ja opetusta tulee toteuttaa kaikille tasavertaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmaa noudattaen lapsille on annettava samansisältöistä opetusta omalla äidinkielellään (Oikeusministeriö, 2020, s. 29).

Heidi Rontu kirjoittaa Virittäjä-aikakausijulkaisussa 2004 siitä, kuinka tietoisuus kaksikielisyudesta perustuu yhteiseen päätökseen perheessä ja lasten kanssa käytettävistä kahdesta kielestä. Hän kirjoittaa ajankohtaisesti myös kodin ulkopuolisen yhteisön asenteista kaksikielisyyttä kohtaan. Tiettyillä paikkakunnilla tai kaupungeissa, kuten Turussa, ollaan tottuneita siihen, että perheet ovat kaksikielisiä. Perhe itse valitsee kaksikielisyyden identiteetiksensä. Kaksikielisyyttä ei tällä hetkellä pidetä uhkana lapsen kielen kehitykselle. Jos lapsen kognitiiviset, biologiset ja sosiaaliset valmiudet ovat kehitystasoltaan normaaleja, edellytykset kummankin kielen kehittymiselle ovat hyvät. (Rontu, 2004)

On huomattu, että kaksikielisen puhujan toinen kieli on usein toista vahvempi käyttökieli. Vahvemmaksi kieleksi muotoutuu yleensä ympäristön kieli, jota lapsi kuulee enemmän ja sitä kautta siitä tulee myös käyttökieli. Pienellä lapsella se voi vaihdella iän mukaan, sillä molemmat kielet ovat vielä pienellä lapsella kehittymässä. Päiväkodissa ja koulussa käytetty kieli voi hyvin vaikuttaa lapsen tasapuoliseen kaksikielisyyden kehittymiseen. Myös kahden kielen välillä tapahtuva kielen harjoittelu on asia, jolla on vaikutusta lapsen kielen kehittymiseen. Esimerkiksi koulussa tapahtuneista asioista lapsi voi osata paremmin kertoa koulussa käytetyllä kielellä laajemman koulussa käytetyn sanastonsa vuoksi, kun taas vanhempiansa

kanssa kokemistaan tapahtumista lapsi voi käyttää yleensä toista kieltään. (Kovalainen, 2014)

3.4 Kielikylpy ja kielisuihutus varhaiskasvatuksessa

Kielikylvyllä tarkoitetaan menetelmää, jota toteutetaan lapsilla päiväko-deissa useissa eri maissa eri tavoin, ja jossa lapselle vierasta kieltä käytetään varhaiskasvatuksessa kielenkäytön omaksumisessa. Kielikylpy voi jatkaa peruskoulun loppuun saakka. Lapsen ensimmäisinä vuosina kaikki toiminta ja oppiminen tapahtuu kielikylpykielellä, kun taas tämän jälkeen opetuksen osuus laskee asteittain 50 prosenttiin. Opetuksen muu osuus puhutaan lapselle tutummalla kielellä, hänen äidinkielellään. (Harju-Luukkainen, 2013, s. 3)

Kielikylvyn tarkoituksena on osaltaan rikastuttaa lapsen kulttuuri-identiteettiä sen lisäksi, että hän oppii helposti käyttämään uutta kieltä. Kotimaisten kielten kielikylvyllä tarkoitetaan kolmen suomalaisen, eli suomen, ruotsin ja saamen kielen kielikylpytoimintaa varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa. Laajassa selvityksessä (Sjöberg ym., 2017) todettiin maassamme kielikylpyopettajista olleen pulaa, joten kielikylpyopettajien koulutusta on haluttu yliopistoissa kehittää edelleen. Toistaiseksi lastentarhanopettajien pätevydestä kielikylvyssä tai vieraskielisessä opetuksessa ei ole tarkalleen säädetty. Näin ollen varhaiskasvatuksen opettajien virkoihin kielikylvyssä ovat riittävän päteviä ovat henkilöt, joilla on opetusasteen mukainen opettajan kelpoisuus, sekä opetuskielen taito, joka on osoitettu erikseen säädettyllä tavalla. Pätevistä opettajista on pulaa, joten se heijastuu myös kielikylpykentälle, joka kilpailee tällä hetkellä ruotsinkielisestä pätevistä henkilökunnasta. (Harju-Luukkainen, 2013, ss. 7-8)

Kielisuihutus on käsite, joka on syntynyt Suomessa, ja se liittyy varhaiseen kielenoppimiseen. Kielisuihutuksen tavoitteena on sytyttää kipinä vieraseen kieleen ja innostaa lasta vieraan kielen opiskeluun. Kielisuihutus eroaa kielikylvystä siten, että kielikylvyssä puhuminen tapahtuu kokonaan kohdekielellä, mutta kielisuihutus on taas kieltä rikastuttavaa toimintaa, jossa vierasta kieltä voidaan käyttää vähintään 25 % puheajasta. Mitä pienempi lapsi saa kielisuihutusta, sitä tehokkaammin hän oppii myöhemmin useampiakin kieliä. Aivotutkijoiden mukaan kahden kielen yhtäaikainen oppiminen lapsuudessa saa nämä kielet ikään kuin sijoittumaan samaan paikkaan aivoissa. Magneettikuvauksissa on todettu, että kaksikielisten lasten sama aivojen osa aktivoituu, kun he puhuvat jompaakumpaa äidinkieltään. Jos vain yksi ensikieli olisi päässyt valtaamaan aivoista oman alueensa, olisi myöhemmin opittujen kielten vaikeampi hakea omaa, uutta sijoituspaikkaansa aivoista. Se, miksi myöhemmällä iällä on vaikeampi oppia uusia kieliä, on selitettävissä näin. Kunnissa ei ole riittävästi tarjontaa erilaisille kielivalinnoille kouluissa, vaan sitä rajoitetaan ja ryhmäkoot ovat valitettavasti myös liian suppeita. Tällaista rajoittamista voitaisiin ehkäistä siten, että kielisuihutusta annettaisiin mieluummin useammalla kielellä,

kuin että sitä annettaisiin vain yhdellä kielellä kussakin koulussa tai -päiväkodissa. (Kuutti, 2010)

Kielisuihkutuksessa kieli uppoutuu arkiseen puuhaan ja leikkiin. Lapsi oppii näin ollen kieltä luontevasti käyttämällä ja puhumalla. Voidaan leikkiä tuttuja leikkejä vieraalla kielellä, käyttää vierasta kieltä ulkovaatteita pukiessa, ja esimerkiksi opetella numeroita hyppynarua hypellen. Kielisuihkutus on myös kulttuurikasvatusta, jossa lapsia voidaan samalla tutustuttaa erilaisiin kielikulttuureihin puhumalla vierasta kieltä. Kielisuihkutus on rikastuttavaa toimintaa varhaiskasvatuksessa. (Peda.net, 2020)

3.5 Erityisvarhaiskasvatus

Jos lapsi tarvitsee erityistä tukea, hoito ja opetus järjestetään mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä. Lasta tuetaan varhaiskasvatuksen omana toimintana eli tällöin voidaan puhua erityisvarhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksessa on tuettava lapsen kehitystä ja oppimista hänen yksilöllisten tarpeidensa edellyttämällä tavalla. Jos kyseessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi, hänen kannaltaan on tärkeää, että tuki muodostaa jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen. Tuen järjestämisessä otetaan huomioon lapsen vahvuuksia sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyviä tarpeita. Kehityksen ja oppimisen tuen täytyy vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja tukea hänen yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä päätöksiä. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan myös siitä, että jokainen lapsi kokee hyväksyntää omana itsenään. Lapsen oikeuksiin ja tarpeisiin kuuluu myös oppiminen omalla äidinkielellään. (Opintopolku.fi, 2018)

Varhaiskasvatuksen erityisopettajien osaamista tarvitaan tuen tarpeessa olevien lasten erityisopetus- ja kasvatustehtävissä sekä muun varhaiskasvatuksen henkilöstön konsultoinnissa ja ohjauksessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoita pyydetään osallistumaan tarpeen mukaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää. (Opintopolku.fi, 2018)

3.6 Aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Olen valinnut muutamia aiempia tutkimuksia mukaan, koska niissä pohditaan myös vanhempien toivomaa tukea varhaiskasvatuksen puolelta lapsen kaksikielisyyden säilyttämiseen ja kehittymiseen.

Saana Toivanen (2018) on tutkinut lapsen kaksikielisyyden haasteita kasvatuksen näkökulmasta sekä keinoja tukea lapsen kasvua kaksikieliseksi opinnäytetyössään Kaksikielisen kasvatuksen haasteet sekä lapsen kaksi-

kielisyyden tukeminen. Tutkimus keskittyy lapsen vanhempien kasvatusnäkökulmaan sekä kahden kielen kehittymiseen lapsen arjessa. Opinnäytetyössä pohditaan, saavatko vanhemmat riittävästi tukea kaksikieliseen kasvatukseen lähipiiristä. Onko ympäristön tuki riittävää lapsen kielen tukemiseen kaksikielisenä? Toivasen opinnäytetyön teemahaastatteluista kävi ilmi, että useammat perheet toivoisivat saavansa enemmän tukea lastensa päivähoitopaikoista. He arvostaisivat sitä, jos asia otettaisiin siellä huomioon. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilta myös kaivattiin enemmän vinkkejä ja neuvoja kaksikieliseen kasvatukseen.

Miia Jukarainen (2019) on tutkinut kaksikielisyyttä varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkinnossaan ”Kaksikielisyys on rikkaus”. Hän on kartoittanut Suomen kaksikielisiä päiväkotia ja niiden kielikylpytoimintaa. Suomessa varhaista kielikylpyä on varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tarjottu vuodesta 1987 lähtien (Bergroth, 2015). Kuntatasoinen selvitys tästä toteutettiin vasta vuonna 2011. Selvityksen tulos oli se, että kielikylvyksi kutsuttua toimintaa Suomessa oli jollain asteella 20 kunnassa, joista 17:ssä ruotsiksi, kahdessa suomeksi ja kolmessa saameksi. Kotimaisten kielten kielikylpy on maantieteellisesti vakiintunut pääkaupunkiseudulle sekä länsirannikolle (Jukarainen, 2019, s. 11). Sellaista opettajakoulutusta, joka valmistaa kaksikieliseen toimintaan, on edelleenkin saatavilla melko vähän. Suomessa on vuonna 2019 kahdessa korkeakoulussa tarjolla kotimaisten kielten kielikylvyn opettajakoulutusta: Vaasan yliopistossa ja Åbo Akademiassa. Oulun yliopiston Kajaanin opettajakoulutusyksikkö järjestää kielikylpyopetuksen opetusohjelmia, joiden kautta voi valmistua kielikylpyyn suuntautuneita lastentarhanopettajia ja luokanopettajia. (Jukarainen, 2019, s. 12)

Kaksikielisyytutkija Soile Pietikäinen on tutkinut lasten kaksikielisyyttä sosiologian ja kasvatustieteen näkökulmasta (Huhtinen, 2016). Hän on opiskellut Torinon yliopistossa, jolloin hän haastatteli maahanmuuton sosiologiaa käsittelevää seminaarityötään varten kyseisen kaupungin suomalaisia perheitä. Hän on myös perustanut Biligual Potential -yrityksen, joka tukee lasten äidinkieltä silloinkin, kun se ei ole valtakieli lapsen kotimaassa. Vain pieni osa niistä lapsista, joiden perheessä puhutaan useaa eri kieltä, saavuttaa kielellisen tason, jossa voi puhua sujuvaa äidinkieltä. Pietikäinen on tutkimuksessaan huomannut, että kieltä pitäisi puhua päivässä useamman tunnin, jotta saavuttaisi sujuvan puhekielen. Hän korostaakin sitä, että kielen omaksumisessa tärkeintä on lapsen ja vanhemman välinen turvallinen, vuorovaikutteinen suhde. Keskusteleminen on tärkeää, ja lapsen voi antaa rauhassa puhua asiansa useammallakin kielellä, jos ei aina muista keskustelukielen sanaa. Tärkeintä on puhuminen, kuunteleminen ja vuorovaikutus. Kieli on kuin silta, joka yhdistää esimerkiksi lapsen kommunikoinnin sukulaisten kanssa. (Huhtinen, 2016)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jonka aineisto toteutetaan ryhmähaastatteluna kaksikielisen päiväkodin työntekijöiden kanssa. Tutkimuksessa saadun aineiston lisäksi tutustuin aiempiin opinnäytetöihin ja pro gradu -tutkielmiin (ks. luku 3.6). Myös oma kokemukseni työharjoittelussa kaksikielisessä lasten ryhmässä toi kokemuksellista ja käytännöllistä tietoa tutkimukseen.

4.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössä toteutetun tutkimuksen tavoitteena on saada vastaus seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Mitkä ovat kaksikielisen varhaiskasvatuksen haasteet?
- Miten kaksikielistä varhaiskasvatusta voisi tukea?

4.2 Aineistonhankinta teemahaastatteluilla

Aineistonhankintamenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, joka toteutui ryhmäkeskusteluna. Hyvärisen, Nikanderin ja Ruusuvuoren (2017, s. 13) mukaan ryhmäkeskustelun analyysissä keskitytään sekä ryhmän jäsenten keskinäisen vuorovaikutuksen analyysiin, että siinä ilmeneviin kulttuurisiin merkityksiin. Siinä perustellaan ja esitetään mielipiteitä, ilmaistaan erilaisia näkemyksiä ja neuvotellaan yhteisistä tavoitteista.

Haastattelin kaksikielisen päiväkodin henkilökuntaa. Haastattelu oli teemahaastattelu, jossa kysymysten tarkkaa muotoa ja järjestystä ei ole määriteltä. Kyseessä on siis avoin haastattelu, jolla Kanasen (2014, ss. 70-72) mukaan voidaan kerätä kvalitatiivista, laadullista tietoa. Lisäksi ryhmähaastattelussa voidaan kohderyhmältä kerätä kvantitatiivisen tiedon sijaan syvällisempää tietoa. Toimin tutkimushaastattelijana ikään kuin puheenjohtajana, joka nosti ylös keskeisimmät teeman aihepiirit (ks. Liite 1). Näistä keskustelijat saivat poimia itselleen tärkeitä näkökohtia aiheesta. Teemahaastattelu sopii hyvin kokemusten tutkimiseen ja kuvailemiseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Se voi mahdollisesti tuottaa uutta teoriaa käytännön kaksikielisen varhaiskasvatuksen tueksi.

Tavoitteena oli, että osallistujia voi olla haastattelussa enimmillään viisi henkilöä per ryhmä. Jos osallistujille sopii, haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan myöhemmin tekstiksi. Haastateltujen nimet eivät näy opinnäytetyössä. Tarkoituksena oli saada mukaan myös paikallisen ruotsinkielisen koulun opettaja, joka tekee tiiviisti yhteistyötä kaksikielisen päiväkodin kanssa varhaiskasvatuksessa. Valitettavasti ruotsinkielisen koulun opettaja ei ehtinyt kiireiltään mukaan haastatteluun.

Haastattelukysymykset tehtiin koskien lasten kanssa käytettävää suomen ja ruotsin kieltä seuraavasti:

- Millä keinoin kaksikielisyys säilyy lapsen elämässä varhaiskasvatuksessa?
- Mitä keinoja varhaiskasvatuksen opettaja voi hyödyntää kaksikielisen lapsen kanssa arjen toiminnoissa päiväkodissa, jotka vahvistavat kaksikielisyyttä?
- Onko päiväkodissa joitain tiettyjä toimintoja, joissa käytetään nimenomaan ruotsin kieltä? Entä suomen kieltä?
- Haluavatko lapset puhua toistensa kanssa joissain leikeissä mieluummin suomea?
- Vaihtuuko kieli ruotsiksi joissain erityisissä tilanteissa?

Haastattelin ruotsinkielisessä päiväkodissa työntekijäryhmää, joka koostui kahdesta varhaiskasvatuksen opettajasta ja yhdestä lastenhoitajasta. Haastattelu järjestettiin tiistaina 25.2.2020 klo 12.15–13.45. Sopiva aika oli silloin, kun päiväkodin lapset ovat päiväunilla. Haastateltavat esittelivät itsensä ja tehtävänsä päiväkodissa, ja tämän jälkeen esitin heille kysymykset, joista keskustelimme. Kysyin työntekijöitä myös sitä, kuinka yhteneväisiä ovat arjen käytännöt päiväkodissa, jotta kumpaakin kieltä käytetään lasten leikkien, pelien ja keskustelujen lomassa yhtä paljon. Mikäli suomen kieltä käytetään enemmän, niin millä keinoin voidaan lisätä myös ruotsin kielen käyttämistä, jotta sen puhumisesta tulisi yhtä luontevaa kuin suomen kielen puhuminen?

Haastattelu johti syvälliseen ryhmäkeskusteluun, jossa pureuduttiin lapsen kielelliseen kehitykseen ja perheiden toivomuksiin lasten ruotsin kielen taidoista. Pohdittiin myös työntekijän valmiuksia puhua ruotsia: Onko se pakollista joka tilanteessa, vai voiko olla vapaasti suomen kieltä puhuva varhaiskasvattaja, joka kykenee tilanteessa kuin tilanteessa tarvittaessa puhumaan myös ruotsia?

4.3 Aineiston analyysi

Tutkimushaastattelu äänitettiin, minkä jälkeen se litteroitiin ja jaettiin vastaukset teemoittain eri osioihin haastattelukysymysten perusteella, esimerkiksi: ”Mitä keinoja päiväkodissa voidaan arjen toiminnoissa käyttää ruotsin kielen aktivoimiseen?” Äänitetystä haastattelusta litteroitua aineistoa kertyi 11 sivua. Yksi osio haastattelussa koski leikkejä päiväkodissa: Miten kaksikielisyys näyttäytyy ulkoleikeissä lasten kesken? Johdetaanko sitä aktiivisesti sekä suomen-, että ruotsin kielellä myös päiväkodin piha-leikeissä? Koska haastattelusta muodostui välillä laajempikin keskustelu, sen kautta löytyi myös joitakin uusia asioita ja ulottuvuuksia, jotka toivat lisää analysoitavaa työhön. Esimerkiksi haastateltavien kertomana heidän

kokemuksensa omasta kielitaidostaan oli yllättävää, koska olin työharjoittelussa huomannut, kuinka hyvin esimerkiksi ruotsin puhuminen lasten kanssa heiltä onnistui. Käytän tässä opinnäytetyössäni aineiston analyysin kohdalla päiväkodin työntekijöistä, varhaiskasvatuksen opettajasta ja lastenhoitajasta yhteistä nimitystä varhaiskasvattaja.

Kun haastateltavien erilaisia vastauksia koottiin ryhmiin ja niitä vertailtiin toisiinsa, saatiin niiden avulla havaintoja, joita voitiin käyttää vastausten analysoinnissa. Laadulliseen analyysiin kuuluu kaksi vaihetta, havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Näin asiat tutkittaessa saadaan nivottua toisiinsa (Alasuutari, 1999, s. 39). Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan sisällönanalyysiä käytetään tekstimuotoisissa aineistoissa, kuten litteroidussa haastattelussa, joka on kirjoitettu tekstimuotoon. Sisällönanalyysi auttaa jäsentämään aineiston teemat ymmärrettävään, tiivistettyyn muotoon. Sisällönanalyysissä voidaan tuoda esille myös tekstissä esiintyvät yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sekä kuvata niitä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91)

Teemahaastatteluun osallistuneiden määrä oli pieni, ja tutkimuksen tarkoitus oli kuvata ja arvioida haastateltavien kokemuksia, joten analysointitavaksi muodostui induktiivinen sisällönanalyysi. Induktiivisella sisällönanalyysillä tarkoitetaan sitä, että se on aineistolähtöinen. Aineistosta otetaan esiin keskeisimpiä asioita, vaikka niillä ei olisi suhdetta esimerkiksi aiempiin tutkimuksiin. Aineistoa kohtaan tulee näin olla avoin, ja sitä tulee analysoida sen omista lähtökohdista käsin. Siihen liittyvän teorian tiedon ei myöskään tule vaikuttaa aineistosta esiin tuleviin havaintoihin. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 91)

Kun olin litteroinut haastattelun tekstiksi, hain ensin edellä mainittuja isoja teemoja ja asiasisältöjä alleviivaten tekstistä. Kysymyksiä tai aihealueita, joita tämän jälkeen löysin ja kirjoitin vielä erikseen post-it -lapuille, oli seuraavia:

1. Mitkä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että päiväkodissa varhaiskasvattaja tai lastenhoitaja puhuu spontaanisti lasten kanssa kumpaakin kieltä, suomea ja ruotsia?
2. Mitkä ovat lapsilla ruotsin kieltä aktivoivia toimintoja, joihin varhaiskasvattaja voi vaikuttaa?
3. Hetket, joissa lapset puhuvat mielellään luontevasti ruotsia
4. Hetket, joissa lapset puhuvat mielellään luontevasti suomea.

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys tulee ottaa tarkasti myös huomioon tutkimusta laatiessa. Tekijä on vastuussa oman tutkimuksensa eettisyydestä, joka tarkoittaa sitä, että haastattelussa luottamuksellisuus sekä yksityisyys täytyy huomioida. (Hirsjärvi & Hurme 2011, ss. 19–20) Opinnäytöissäni korostin tutkittavien, eli haastateltavieni anonymiteettiä, ja informoin haastateltavia

siitä, että kyseessä on ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, joka tallennetaan kaikille avoimeen Theseus-julkaisuarkistoon. Palvelusta voi etsiä opinnäytetöitä, ammattikorkeakoulujen omia julkaisusarjoja ja tutkimusartikkeleiden rinnakkaistallennuksia täysin avoimesti verkossa (Arene, 2019). Osallistuminen haastatteluun oli vapaaehtoista, ja sitä painotettiin. Haastattelussa on myös tärkeää, että työntekijät voivat anonymiteetin suojassa ilmaista vapaasti mielipiteensä työhönsä liittyvissä asioissa. On myös eettisesti tärkeää, että kyseisessä päiväkodissa ja varhaiskasvatuksessa olevat lapset saavat anonymiteetin suojan (Hyvärinen ym., 2017).

Koska haastateltavien työnkuvaa, koulutusta ja kielen osaamista ja käyttöä kuvattiin opinnäytetyössä melko tarkasti, ja heidän kommenttiansa perusteella heidät olisi ehkä voitu tunnistaa, sovimme, että päiväkodin nimeä ja paikkakuntaa ei opinnäytetyössä mainita, jotta haastateltavat pysyvät tunnistamattomina.

Olen opinnäytetyössäni avannut aihepiirin keskeiset käsitteitä ja perehtynyt muutamiin aiempiin tutkimuksiin, jotka käsittelevät varhaiskasvatusta ja kaksikielisyyttä. Koska laadullisen tutkimuksen käsitteistö voi joskus olla abstraktia tai sen tulkinnat vaihtelevat, sen pätevyyttä ja luotettavuutta ei voida arvioida yhtä hyvin, kuin määrällisen tutkimuksen. Olen kuitenkin pyrkinyt tutkimuksessani rehellisyyteen, huolellisuuteen ja tarkkuuteen ja käyttänyt tieteellisen tutkimuksen vaatimusten mukaisia eettisiä menetelmiä tiedonhankinnassa ja arvioinnissa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

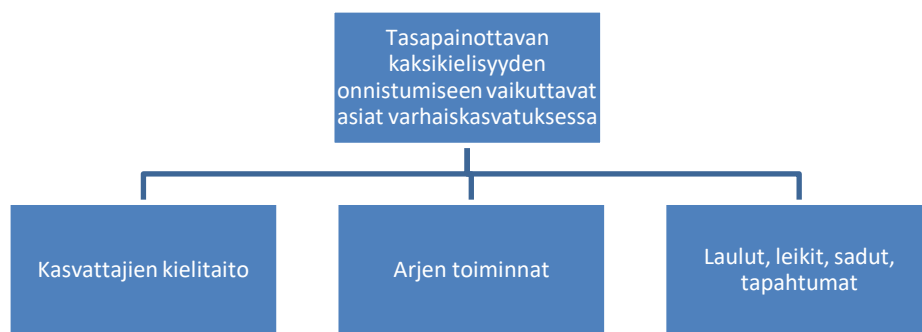
5 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä oli saada teemahaastattelulla vastauksia ja kuvausta työntekijöiltä kysymyksiin, jotka koskivat kaksikielisen varhaiskasvatuksen kielellisiä haasteita päiväkodissa sekä sitä, miten kaksikielistä, tässä tapauksessa ruotsin- ja suomenkielistä, kasvatusta voisi tukea.

Haastattelut toteutin ryhmähaastatteluna. Kysymykset olivat teemoittain laajoja ja osa hieman samankaltaisia keskenään. Seuraavissa osioissa olen jakanut kysymykset ja vastauksien analysoinnissa saadut teemaryhmät, joissa tulee esille työntekijöiden näkemykset. Koska haastattelu toi esille monia muitakin kuin haastattelurungossa olevia kysymyksiä, ne johdattiivat taas uusiin kysymyksiin ja uusiin teemoihin. Haastateltavien omat kommentit kuvaavat osuvimmin sitä tunnetta ja kokemusta, joka kullakin varhaiskasvattajalla on työskennellessään kaksikielisten lasten arjessa päiväkodissa.

Haastatteluaineiston analysoinnin jälkeen päädyin seuraaviin teemoihin: 1. Mitkä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että päiväkodissa varhaiskasvattaja tai lastenhoitaja puhuu spontaanisti lasten kanssa kumpaakin kieltä, suomea ja ruotsia? 2. Mitkä ovat lapsilla ruotsin kieltä aktivoivia arjen toimintoja, joihin varhaiskasvattaja voi vaikuttaa? 3. Hetket, joissa lapset puhuvat mielellään luontevasti ruotsia 4. Hetket, joissa lapset puhuvat mielellään luontevasti suomea. Näihin teemoihin olen laatinut taulukot 1. (s. 22) ja 2. (s. 27), joissa näkyy haastateltujen suoria kommentteja kysymyksiin, sekä tutkimuksessa saatuja havaintoja ja vastauksia kysymyksiin.

Kuvassa 1. kuvataan niitä asioita, joista voidaan havainnoida varhaiskasvatuksessa suomen- ja ruotsinkielisen puheen tasavertaista käyttämistä lasten kanssa päiväkodissa, joka toimii kaksikielisenä. Arjen toiminnoissa sopiva vaihtelu kummankin kielen käytössä pitää yllä lasten kahden äidinkielen kielitaitoa. Laulut ja leikit vaihdellen kummallakin kielellä, sekä ruotsinkielisten satujen lukeminen päiväunille mennessä tukevat myös varhaiskasvattajien ruotsin kielen osaamista.

Kuva 1. Tasapainottavan kaksikielisyyden onnistumiseen vaikuttavat asiat varhaiskasvatuksessa.

Taulukko 1. Haastateltujen varhaiskasvattajien suomen ja ruotsin kielen käyttö päiväkodissa.

Varhaiskasvattaja	Oma kommentti	Käyttää lasten kanssa ruotsin/suomen kieltä:	Ruotsin ja suomen puhuminen lasten kanssa päiväkodissa
Varhaiskasvatuksen opettaja 1.	"Tasapainoilien siinä näiden kahden käsityksen välissä. Lopputulos on se, että puhun suomea silloin kun huvittaa, ja ruotsia silloin kun huvittaa. Silloin se tulee luontevasti."	suomi: käytännön arkikielenä, leikeissä ruotsi: laulut, lorut	hyvä suomen kieli, puhuu myös mielellään ruotsia, haluaa oppia lisää,
Lastenhoitaja	"Äidinkieleni on suomi, mutta koska olen asunut Ruotsissa, niin osaan kirjoittaa paljon paremmin ruotsia."	ruotsi: laulut, lorut, satujen lukeminen, käytännön arkitoimissa hyvä ruotsin kieli	suomen- ja ruotsinkielinen, suomen kieli omasta mielestään puutteellinen, ruotsia puhuu luontevasti, ajattelee kummallakin kielellä
Varhaiskasvatuksen opettaja 2.	"Olen suomenkielinen, mutta päiväkodin ryhmässä puhun ruotsia."	suomi: arkikielenä vähemmän, leikeissä myös jonkin verran ruotsi: arkikielenä eri tilanteissa, leikeissä, lauluissa, sadut	suomenkielinen, hallitsee hyvin ruotsin kielen puhumisen, puhuu erittäin hyvin suomea, ruotsia käyttää luontevasti

Taulukossa 1. "Haastateltujen varhaiskasvattajien suomen ja ruotsin kielen käyttö päiväkodissa" kuvataan haastateltujen molempien kielten käyttöä ja vaihtelua päiväkodin eri tilanteissa. Haastateltavat kuvaavat myös omin sanoin kielitaitoaan.

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelin kaksikielisen päiväkodin työntekijöitä päiväkodin kokoushuoneessa. Paikalla haastateltavina olivat

- Varhaiskasvatuksen opettaja 1. Työskentelee päiväkodissa ryhmässä, jossa 16 lasta; 15 ruotsinkielistä ja yksi suomenkielinen lapsi, sekä kaksi

opettajaa ja yksi lastenhoitaja. Kasvattaja kertoo olevansa suomenkielinen mutta puhuvansa ”jonkinlaista” ruotsia.

- Lastenhoitaja. Työskentelee samassa ryhmässä kuin varhaiskasvatuksen opettaja 2. Puhuu sujuvaa ruotsia, laulaa mielellään lasten kanssa ruotsinkielisiä lauluja.
- Varhaiskasvatuksen opettaja 2. Työskentelee ruotsinkielisessä ryhmässä toisena varhaiskasvatuksen opettajana. Kaikki lapset ovat kaksikielisiä, osalla ruotsin kieli vahvempana, osalla suomi. Ryhmässä työskentelee yksi ruotsia äidinkielenään puhuva lastenhoitaja ja yksi yliopistossa ruotsia pitkään opiskellut, ruotsin kielen opettajan aineopintoja yliopistossa suorittanut sosionomi-varhaiskasvatuksenopettaja.

5.2 Varhaiskasvattajien kaksikielisyys ja kielen osaamisen vaatimukset

Varhaiskasvatuksen opettaja 1 kertoo olevansa aivan suomenkielinen ja ”osaa puhua ruotsia, jonkinlaista ruotsia”. Häneltä on päiväkodissa eräs lapsen vanhempi toivonut, että hän puhuisi enimmäkseen suomea lapselle. Varhaiskasvatussuunnitelmassa oli tehty sopimus, että varhaiskasvatuksenopettaja 1 puhuu suomea. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa usein sovitaan, mitä kieltä kukin kasvattaja puhuu lapselle. Varhaiskasvatuksen opettaja 1:n kohdalla lukee tällä hetkellä, että hän puhuu molempia kieliä. Haastateltava kertoo seuraavaa:

Mutta täällä päiväkodissa on liikkeellä kahdenlaista käsitystä, toinen on sellainen, että puhutaan niin paljon ruotsia, kuin pystytään, mutta toinen on se, että kunkin hoitajan kieli ”henkilöityy”, eli kieli tulee puhtaana. Kukin puhuu sitä kieltä, jota parhaiten osaa. Mun mielestä on näitä kahta käsitystä. Mä tasapainoilin siinä näiden kahden käsityksen välissä. Lopputulos on se, että mä puhun suomea silloin kun huvittaa, ja ruotsia silloin kun huvittaa. Silloin se tulee luontevasti.

Kysyttäessä, kokeeko hän kielten tasapainoilun raskaana, kasvattaja vastaa seuraavasti:

Sit ku mulle vastattiin, että saan puhua ihan kumpaa kieltä vaan. Tuli paljon helpompi olo, että mä saan puhua, mitä kieltä vaan, et mun ei tarvi miettii sitä enää niin hirveesti.

Varhaiskasvatuksen opettaja 1 on paininut ruotsin ja suomen puhumisen vaatimusten kanssa, mutta kokenut saavansa vapauden puhua kumpaakin kieltä tilanteen mukaan vanhempainiltojen keskustelujen myötä. Hän kokee samassa ryhmässä työskentelevän ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen opettajan kielitaidon tasapainottavan ruotsin kielen käyttämistä lasten

kanssa. Hän voi puhua vapaammin suomea, koska tällöin on kaksi ruotsinkielistä työntekijää, toinen varhaiskasvatuksen opettaja ja lastenhoitaja. Pohdintaan kielitaidosta nousee myös ruotsin kielen puhumisen määrä ja laatu:

Mut niinhän se menee, et kenen kanssa kun työskentelee ryhmässä, niin koen sen hetkiseksi rooliksi. Onko se määrän lisääminen vai laadun tuominen?

Lastenhoitajalta kertoo äidinkiellensä olevan suomi, mutta koska hän on asunut lapsena ja nuorena monta vuotta Ruotsissa, ruotsin kielestä on tullut hänelle luonteva puhekieli. Hän on hakenut aikoinaan ensisijaisesti ruotsinkieliseen päiväkotiin töihin. Lastenhoitaja kokee kuitenkin, ettei hallitse hyvin kumpaakaan kieltä, suomea tai ruotsia. Hän puhuu kuitenkin luontevasti ruotsin arkikieltä lasten kanssa. Ruotsinkieliset laulut ja lorut ovat myös päivittäin käytössä lasten kanssa.

Ajattelen, että suomen kieli on niinkuin neliskanttinen pyörä, joka töksähtää. Miten mä sen lausun, mä olen paljon oppinut työkaveriltani, ja paljon ympäristöstä. Suomen kieli on oikeasti hirveän vaikea. Mun äidinkieli on suomi, mutta mä olen asunut Ruotsissa, niin mä osaan kirjoittaa paljon paremmin ruotsia.

Kun kysyn lastenhoitajalta, kummalla kielellä hän ajattelee, hän kertoo ajattelevansa kummallakin kielellä. Hän kokee, että silloin kun elämä on vaikeampaa, hän ajattelee ruotsiksi, koska se on hänen mielestään ”hempeämpi” kieli ajatella ja elämän taakkoja on silloin kevyempi kantaa. Hän kertoo, että ei aina osaa sanoa, kumpi on ajattelukieli, koska on asunut Suomessa kuitenkin jo 20 vuotta.

Varhaiskasvatuksen opettaja 2:n äidinkieli on myös suomi, vaikka hän puhuu lasten kanssa sujuvaa ruotsia. Ruotsin kieli on hänelle mieluisa kieli opiskella ja omaksua. Hän on opiskellut lukiossa ruotsia ja kirjoittanut ylioppilaskokeessa ruotsin. Hän kertoo, että on työssään ruotsinkielisessä varhaiskasvatusryhmässä oppinut sujuvan ruotsin kielen. Sanavarasto on paljon laajentunut työskentelyn aikana. Hän haluaa kuitenkin vielä kehittää ruotsin kieliopin taitoaan.

Miia Jukaraisen (2019) varhaiskasvatustieteen kandidaatin tutkielmassa haastateltavat ovat olleet useissa vastauksissaan keskenään samaa mieltä siitä, että haasteet kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa liittyvät: kasvattajien omaan kielitaitoon, 2) toimintaan sekä sen toteuttamiseen yhdessä muiden varhaiskasvattajien kanssa ja 3) lapsen vieraan kielen käyttämiseen.

Jukaraisen tutkielman (2019, s. 38) tulokset todistivat, että suurin osa vastaajista, eli varhaiskasvattajista oli sitä mieltä, että heillä on haasteita kahdella kielellä toimimisessa. Vastaajista 15 työnkuvaan kuului varhaiskasvatus muullakin kuin omalla äidinkielellä ja heistä 10 vastasi kokevansa haasteita kuukausittain tai viikoittain. Haasteet liittyivät heidän omaan kielitaitoonsa, päiväkodin kaksikielisyyteen liittyvään toimintaan ja sen toteuttamiseen yhdessä muiden varhaiskasvattajien kanssa sekä lasten vieraan kielen käyttämiseen. Myös työhön sisältyvä suunnitteluajan puute tuli hyvin esille heidän vastauksissaan.

5.3 Lasten puhekieli ryhmissä ja leikeissä

Haastattelussa nousevat esiin tietyt hetket ja tilanteet, joissa lapset mielellään puhuvat tai laulavat ruotsin kielellä. Kaikki varhaiskasvattajat ovat sitä mieltä, että ruotsinkielisten laulujen ja lorujen käyttäminen lasten kanssa lisää lasten ruotsin kielen käyttämistä ja oppimista. Vaikka lapsi olisi täysin suomenkielinen, hän oppii helposti ruotsinkielisiä lauluja, kun niitä lauletaan yhdessä. Kun lapset leikkivät niin sanottua ”vapaata leikkiä”, he helposti puhuvat suomea, koska ovat oppineet ja tottuneet puhumaan suomenkielisellä paikkakunnalla toistensa kanssa suomea. Sen sijaan aina kun varhaiskasvattaja kysyy lapselta ruotsiksi, hän myös vastaa ruotsiksi. Tällöin työntekijöiden kielitaito ja sanavarasto ovat avainasemassa varhaiskasvatuksessa lasten ruotsin kielen kehityksessä ja kaksikielisyyden säilyttämisessä.

5.4 Ruotsinkieliset toiminnot kaksikielisessä päiväkodissa

Päiväkodissa järjestetään säännöllisesti hetkiä ja tapahtumia, joissa puhutaan vain ruotsia. Sellaisia ovat lounashetkellä yhteiset ruokapiirikeskustelut, joissa voidaan ottaa aiheeksi esimerkiksi tulevat kesälomasuunnitelmat tai mennyt viikonloppu kotona. Piirissä voidaan käyttää myös ruotsinkielisiä laulukortteja, joissa kussakin on laulun nimi tai laulun sanoja, sekä aiheeseen liittyvä piirretty, värikäs kuva. Jokainen nostaa vuorollaan kangaspussista laulukortin ja kertoo, mikä ruotsinkielinen laulu on kyseessä. Tämän jälkeen lauletaan yhdessä laulu (ks. Konkreettista varhaiskasvatusta, 2019). Ryhmien yhteisillä ”Metsämörri”-retkillä kerran viikossa puhutaan ja lauletaan ruotsin kielellä, ja kerran viikossa järjestetään ”Språkrum”-hetkiä, joissa katsellaan ja kuunnellaan ruotsinkielisiä videoita ja esitetään nukketeatteria ruotsin kielellä. Jokaisella ryhmällä on kuukauden vetovastuu hetkistä, jotka kestävät kerrallaan 15 minuuttia. Toisinaan lapset ovat osallistuneet myös ruotsinkieliseen joulukirkkoon, joka pidetään ennen joulua paikkakunnan evankelisluterilaisessa kirkossa.

Ruotsinkielisiä tapahtumia järjestetään kuitenkin melko harvoin, joten tärkeäksi muodostuvat päivittäiset arjen toiminnot ja hetket, joissa lapset saavat puhua ruotsia. Haastattelussa varhaiskasvatuksen opettaja 2 kertoo

satujen lukemisesta, kuinka tärkeää on oppia niiden kautta sanoja sekä ruotsin kielioppia. Ruotsinkielisen päiväkodin kaksikielisessä ryhmässä onkin toiveena, että jos satuja luetaan, ne ovat ruotsinkielisiä. Myös päiväkodissa kuunneltava musiikki on ruotsinkielistä. Ruotsinkielisiä lastenlauluja lauletaan yhdessä ja päiväunille mennään useimmiten ruotsinkielisten cd-levyjen soidessa.

Arjen toiminnoista ruokailuhetket ja pukeminen ovat niitä asioita, joissa päiväkodin varhaiskasvattajat puhuvat useimmiten ruotsia. Lapsille tulevat tutuiksi ruokailuun liittyvät sanat sekä pukeutumiseen liittyvät vaatekappaleiden ja jalkineiden nimet. Varhaiskasvatuksen opettaja 2 sanoo haastattelussa, että useimmiten lapset oppivat kieltä toisiltaan, jolloin myös vertaisoppiminen tulee päiväkodissa merkittäväksi kielen kehityksen keinoksi. Taulukossa 2. kuvataan tilanteita päiväkodissa, joissa lapset käyttävät helposti joko ruotsia tai suomea. Haastateltavien omista kommentteista tulee esiin lasten valinta, mitä kieltä helposti ja spontaanisti missäkin tilanteissa käytetään.

Taulukko 2. Lasten suomen ja ruotsin kielen käytön vaihtelu päiväkodin arkitilanteissa ja leikeissä.

Ilmaukset pelkistettyinä	Alateema	Yläteema	Haastattelukysymys
”Arkisissa asioissa tulee ruotsia enempi. Kun pyydetään leipää pöydässä, tai pukiessa. Mitä toistetaan tosi paljon.”	Ruokapiirikeskusteluissa, ruotsinkielisten kysymysten avulla pyritään ylläpitämään ruotsinkielistä keskusteluilmapiiriä.	-Varhaiskasvattaja käyttää ruotsia pukeutumistilanteissa ja ruokapöytäkeskusteluissa	Mitkä arjen toiminnot tukevat lasten ruotsin kielen oppimista?
” Jostain syystä se leikkikieli kääntyy helposti suomeksi. Ja lapsilla se vertaisoppiminen on sitä vahvinta, et he oppii toisilta lapsilta.”	Suomen kieli myös ”henkilöityy”, eli puhutaan suomea tietyn kasvattajan kanssa	-Vapaat ulkoleikit -Suomea puhuvien lasten seura	Milloin lapset puhuvat mieluummin suomea?
” Jos ne J:n kanssa puhuu ruotsia, niin he myös vastaavat	”Metsämörri” -retkillä kerran viikossa puhutaan ja lauletaan ruotsin kielellä ”Språkrum” -hetket päiväkodissa, joissa videoita ja nukketeatteria ruotsin kielellä	-Ruotsinkieliset laulut, leikit, lorut -Kun kasvattaja kysyy ruotsiksi, lapsi vastaa ruotsin kielellä	Mitkä tilanteet edistävät kasvattajien ja lasten spontaania vuorovaikutusta

ruot-siksi.” ” Varsinkin kun lauletaan ruotsinkielisiä lauluja, hän yrittää laulaa mukana.”			ruotsin kielellä?
--	--	--	-------------------

5.5 Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen tarve Uudellamaalla

Haastattelussa tuli esille, kuinka tarpeellista olisi saada suurempiin kuntiin myös edes yksi kaksikielinen päiväkotitoiminta, jotta lapsia ei tarvitsisi viedä toiselle paikkakunnalle päiväkotitoimintaan varhaiskasvatusta saamaan. Ruotsinkielinen päiväkotitoiminta, jossa haastattelu tehtiin, on valitettavasti paikkakunnan ainoa laatuaan. Paikkakunnan ainoa kielisuihutusryhmä on myös kyseisessä päiväkodissa. Ryhmään on myös ainainen jono lapsia tulossa mukaan. Kaikki halukkaat perheet eivät saa lapsiaan kielisuihutusryhmään, vaikka haluaisivat. Tällaisista kieliryhmistä on kova kysyntä suomenkielisillä paikkakunnilla. Paikkakunnalla on myös yksi englanninkielinen päiväkotitoiminta. Haastattelutavat toivovat, että paikkakunnalle saataisiin useampia kielisuihutuspaikkoja tarjoavia päiväkotitoimintapaikkoja paikkakunnalle, koska halukkaita lapsia on paljon.

Haastattelussa kävi myös ilmi, kuinka haastava tilanne voi olla ruotsinkielisellä erityistä tukea tarvitsevalle lapselle kyseisellä paikkakunnalla. Ruotsinkielisistä varhaiskasvatuksen erityisopettajista on pulaa, ja ruotsinkielisissä erityisryhmissä ei ole tilaa (ks. luku 3.5). Lapselle tarvittaisiin paikka integroidusta erityisryhmästä, jossa olisi varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Myös ryhmäkohtaisia ruotsinkielisiä avustajia ei ole tarjolla, joten lapsi joutuu olemaan tavallisessa ruotsinkielisessä ryhmässä ilman erityisen tuen saamista. Koska lapsella ruotsin kieli on paljon vahvempi kuin suomi, hän ei saa näin ollen tarvitsemaansa, kielellisesti tasa-arvioista erityisvarhaiskasvatusta. Ruotsinkielisistä erityisryhmistä varhaiskasvatuksessa on tarvetta.

5.6 Varhaiskasvattajien kielellinen koulutus

Haastattelussa tuli selkeästi esille, että kaksikielisten päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajille toivottaisiin lisää koulutusta. Varhaiskasvatuksen opettaja 1 oli tutustunut esimerkiksi Svenska Föreningin koulutuksiin, joissa opetus on järjestetty useimmiten ruotsin kielellä. Åbo Akademi järjestää myös ruotsin kielen koulutuksen, joka valmistaa opintoja, joissa on

aiheina kielen toiminta, vaihtelu ja muuttuminen. Koulutus antaa myös teoreettisia ja menetelmällisiä työkaluja, joiden avulla analysoidaan asiatekstejä ja kaunokirjallisia tekstejä, puhuttua kieltä, kielen maantieteellisiä eroja, kielen ja sosiaalisten tekijöiden yhteyttä, kielen muuttumisprosesseja, kieleen perustuvia suhtautumistapoja ja valtarakenteita, kielen oppimista ja monikielisyyttä (Åbo Akademi, n.d.). Joinain vuosina kunta on myös järjestänyt 10 kerran ruotsin kielikurssin suomenkielisille varhaiskasvatuksen työntekijöille. Haastateltavat kertovat, että olisivat halukkaita jatkossakin osallistumaan samanlaiselle kurssille, jos sellainen järjestettäisiin. Kurssi, johon osallistui kolme varhaiskasvattajaa, pidettiin edellisellä kerralla päiväkodissa ja se sisälsi ruotsinkielisten lastenlaulujen opettelua, laulamista ja ruotsin sanaston kertaamista ja uusien sanojen opettelua. Varhaiskasvattajat miettivätkin haastattelun aikana, pitääkö varhaiskasvatuksen opettajan suomen tai ruotsin kielen olla virheetöntä kirjakieltä, vai riittääkö puhekieli, joka ei aina ole niin täydellistä kieliopiltaan.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että kun lapselta kysyy ruotsiksi, hän vastaa samalla kielellä. Haastattelussa varhaiskasvatuksen opettaja 1 toi esille, kuinka hänen ruotsin kielen taitonsa oli alussa puutteellinen ja kysyi puhussaan ruotsin kielen sanoja kollegaltaan, lapset huomasivat, että aikuinenkin voi opetella ruotsin kieltä. Se antaa myös esimerkin lapsille kielen opettelemisen ja oppimisen tärkeydestä. Aina ei aikuinenkaan voi tietää kaikkea, joten aina voi kysyä ja oppia. Päiväkodin linjauksissa on ollut kielitaidon osalta erilaisia käytänteitä, mutta tällä hetkellä on päädytty siihen, että jokainen varhaiskasvattaja saa puhua suomea tai ruotsia ja että on omassa harkinnassa, kumpaa kieltä puhuu. Varhaiskasvatuksen opettaja 2 olisi toivonut, että ruotsinkielisten varhaiskasvatuksen opettajien palkkaamiseen olisi enemmän panostettu ja että olisi tarkemmat linjaukset, miten ja kuinka paljon puhutaan kumpaakin kieltä.

Haastateltavat kokivat hyvänä kuitenkin ruotsinkielisen päiväkodin tehtävän ”koulupolkuna” paikkakunnan ruotsinkieliseen kouluun ja vahvaan ruotsin kielen taitoon. Valmistava luokka ”Start Klassen” -alkuluokassa antaa varhaiskasvattaja 2:lle luottamusta siihen, että ruotsinkielisestä päiväkodista lähtevät lapset pärjäävät kielitaitonsa kanssa tulevaisuudessakin. Ruotsinkieliset vanhemmat toivovat lapselleen ruotsinkielistä varhaiskasvatusta, jotta kielitaito ei unohtuisi kouluun mennessä. Ruotsinkielisten vanhempien lasten yhteys sukulaisiin ja heidän kulttuuriinsa tulee myös kielen kautta tärkeäksi, joten varhaiskasvatuksessa myös tulevaisuudessa olisi kielellistä koulutusta järjestettävä riittävästi kaksikielisten päiväkotien varhaiskasvattajille.

Ruotsinkielisessä päiväkodissa työskenteleville varhaiskasvatuksen opettajille järjestetään päiväkodeissa myös säännöllisesti ”Suomi toisena kielenä” eli S2-tapaamisia. Näissä kokoontumisissa, joiden paikka vaihtelee, tavataan kaksi kertaa vuodessa päiväkodin S2-työntekijä, jonka kanssa keskustellaan ja luennoidaan kielen ja puheen kehitykseen liittyvistä asioista. Haastateltavat kertovat, että heidän työpaikkansa ei ole varsinaisesti niin

sanottu S2-päiväkoti. Näillä tarkoitetaan usein päiväkoteja, joissa on maahanmuuttajataustaisia, vieraskielisiä lapsia, koska ruotsinkielisessä päiväkodissa kaikki lapset kuitenkin osaavat suomea. Haastateltavien mielestä he eivät saa välttämättä saa näistä tapaamisesta sitä koulutusta, joka juuri heille olisi sopivaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimustehtävään, johon hain opinnäytetyössäni vastauksia, sisältyi seuraavat tutkimuskysymykset: ”Mitkä ovat kaksikielisen varhaiskasvatuksen haasteet?” ja ”Miten kaksikielistä varhaiskasvatusta voisi tukea?”

Kiinnostus aiheeseen lähti omasta kokemuksestani ja harjoittelustani ruotsinkielisessä päiväkodissa, jossa työskentelin kaksikielisten lasten kanssa. Koin siellä omat haasteeni vuorotella kahden kielen, suomen ja ruotsin kanssa erilaisissa tilanteissa. Kun pohdin ruotsin kielen tilannetta maassamme yleisesti, eteen näyttäytyivät monenmoiset uutiset koskien kaksikielisyyttä, ja varsinkin kaksikielisyyttä varhaiskasvatuksen kannalta. Työharjoittelussa esimieheni koki ehdottamani opinnäytetyön aiheen myös omasta mielestään erittäin ajankohtaiseksi, joten prosessi lähti etenemään nopeasti ja jouhevasti. Aiheesta aiemmin kirjoitettuja graduja ja opinnäytetöitä löytyi hyvin, kuten myös ajankohtaisia uutisia aiheesta. Sopivaksi tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelu vaikutti toimivalta, ja sain sovitua haastattelunkin hyvään aikaan ennen tuloillaan olevan koronaepidemian puhkeamista.

Haastattelussa tuli esille samanlainen huoli kuin monessa muussakin uusi-maalaisessa kaksikielisessä päiväkodissa siitä, että kaksikielisen varhaiskasvatuksen suurin haaste on saada riittävästi ruotsinkielisiä tai kaksikielisiä varhaiskasvatuksenopettajia palkattua päiväkoteihin. Koska ruotsinkielisiä varhaiskasvattajista on tällä hetkellä pulaa varhaiskasvatuksen kentällä ja suomenkielisillä paikkakunnilla joudutaan palkkaamaan ruotsin kieltä jonkin verran osaavia mutta paremmin suomea osaavia varhaiskasvatuksen opettajia kaksikielisiin ja ruotsinkielisiin päiväkoteihin, on kielen opiskelu tärkeää. Haasteena onkin sopivan koulutuksen saaminen niille varhaiskasvatuksen opettajille, jotka osaavat hyvin suomea, mutta joiden ruotsin kielen taidossa on parantamisen varaa. Koska haastatteluaineistosta tuli esille se, että lapset vastaavat ruotsiksi, jos heiltä kysytään asioita samalla kielellä, voidaan päätellä, kuinka tärkeää on varhaiskasvattajien ruotsin kielen puhumisen taito käytännössä. Koulutus, joka olisi räätälöity juuri sopimaan kaksikielisten päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajien työnkuvaan, toimisi parhaiten.

Tekemässäni teemahaastattelussa mukana olevat haastateltavat olivat kaikki kumpaakin kieltä kiitettävästi käyttäviä varhaiskasvattajia lasten kanssa, mikä kertoo myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelun onnistumisesta. Silti varhaiskasvattajat toivovat myös enemmän kurssimuotoista lisäkoulutusta, jossa sanavarasto voisi vielä kehittyä ja jossa voisi harjoitella lapsille tarkoitettuja ruotsinkielisiä lauluja ja loruja. Jos olisi mahdollista palkata enemmän suomenruotsalaisia varhaiskasvattajia päiväkoteihin, jotka sijaitsevat suomenkielisillä paikkakunnilla, myös suomenruotsalainen kulttuuri voisi lisätä päiväkodeissa kiinnostusta ruotsin kielen

oppimiseen ja rikastuttaa monimuotoisesti päiväkodin toimintaa. Miia Jukaraisen kandidaatintutkielma (2019) osoittaa myös, että useat haasteet kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa liittyvät varhaiskasvattajien kielitaitoon.

Miten kaksikielistä varhaiskasvatusta sitten voitaisiin parhaiten tukea? Kaksikielisyyden säilyttämiseen varhaiskasvatuksessa, ja erityisesti lasten ruotsin kielen kehitykseen suomenkielisellä paikkakunnalla, vaikuttavat päiväkodin arjessa sekä varhaiskasvattajien kielitaito, tietyt ruotsinkieliset, säännöllisesti toistuvat ruokailuhetket, satujen lukeminen, laulut ja lorut, sekä säännöllisesti toistuvat ruotsinkieliset tapahtumat, joihin voivat osallistua myös lasten vanhemmat. Voitaisiin myös kehittää uusia arkitiineja, joihin päiväkodin arjessa voitaisiin osallistua ruotsin kieltä puhumalla, kuten jo haastattelussa mainitut ruokailutilanteet eli ruokapiirit, joissa käytetään ruotsinkielisiä laulukortteja (ks. Konkreettista varhaiskasvatusta, 2019). Ruotsinkieliset arkitilanteet voivat olla myös lasten pukemistilanteita päiväkodissa, jolloin puhutaan ja lauletaan ruotsiksi. Miia Jukaraisen (2019) tutkielmassa haastateltujen varhaiskasvattajien vastauksista ilmeni, kuinka työn suunnittelu vaatisi enemmän työaikaa viikosta tai kuu-kaudesta. Riittävän suunnittelun avulla voitaisiin kehittää kaksikielistä varhaiskasvatusta niin, että tietyt toiminnot tukisivat esimerkiksi ruotsinkielistä keskustelua ja leikkiä lasten kanssa.

Haastattelussa tuli esille sama huomio lasten kaksikielisyydestä kuin Jenni Lipastin (2018) lasten kielen kehitystä tutkivassa opinnäytetyössä. Kaksikielisyyteen kasvavalle lapselle kehittyy vahva taju siitä, kumpaa kieltä heidän pitää käyttää, eri ihmisten kanssa, eri paikoissa ja tilanteissa, eli kuinka kieli henkilöityy eri ihmisiin. On myös luonnollista, että lapsi saattaa hallita tietyt aihe- ja arkitoiminnan alueet paremmin toisella kielellä.

Kaikki haastateltavat ajattelivat, että kaksikielisyyks on rikkaus ja että on hyvä, että ruotsin kieli säilyy myös suomalaisten lasten opetuksessa kouluissa. Laulujen, leikkien, satujen ja lorujen kautta lapset oppivat helpommin itselleen vierasta kieltä, joten myös ruotsin kieli vahvistuu päiväkodissa näiden keinojen kautta parhaiten, näin jokainen haastateltava oli kokenut työnsä kautta. Yhtenä ajatuksena ruotsin kielen käytön tukemiseen voisi olla myös yhteinen idearihi varhaiskasvattajien ja lasten vanhempien kanssa. Siinä voitaisiin suunnitella ja toteuttaa säännöllisiä ruotsinkielisiä yhteisiä tapahtumia päiväkodin lapsille ja vanhemmille päiväkodin ympäristössä. Myös niille varhaiskasvattajille, joiden ruotsin kielen taito ei ole vielä sujuvaa ja jotka työskentelevät kaksikielisessä päiväkodissa, voitaisiin lisätä ruotsinkielisten laulujen ja lorujen opetushetkiä yhdessä ruotsinkielisten varhaiskasvattajien kanssa.

Opinnäytetyö antoi minulle paljon uutta tietoa kielellistä kehityksestä lapsen elämässä sekä uusia ajatuksia kaksikielisen varhaiskasvatuksen rikkaudesta ja myös sen haasteista. Mielenkiintoista oli myös haastattelutilan-

teessa kuulla mielipiteitä, miten kunkin varhaiskasvattajan kielitaito on kehittynyt ja miten sitä voisi edelleen kehittää. Opinnäytetyöhön sisältyvän tutkimuksen analysointi teemoineen ja johtopäätöksineen oli vaativin osa opinnäytetyötä, koska luettavia aiempia tutkimuksia, sekä kysymyksiä ja ylä- ja alateemoja olisi ollut paljon enemmänkin, mistä olisi voinut valita sopivia opinnäytetyöhöni. Aina pitää kuitenkin osata karsia sopivimmat, joten parhain vertailukohta osui Miia Jukaraisen (2019) tutkielmaan sekä Jenni Lipastin (2015) opinnäytetyöhön vertailtaessa kokemuksia kaksikielisestä varhaiskasvatuksesta ja lasten kielen kehityksestä. Pienet lapset oppivat helpommin useita kieliä samaan aikaan, jonka myös aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet. Kielisuihkutus voi olla hyödyllinen lisä päiväkodin arjessa myös aivan suomenkielisille lapsille. Opinnäytetyön haastatellut varhaiskasvattajat toivoivat myös, että senkaltaista toimintaa lisättäisiin enemmän tulevaisuudessa.

Ammatillisesti opin tutkimusprosessin aikana paljon sekä opinnäytetyön tutkimuksen suunnittelusta ja tekemisestä, tutkimusmenetelmistä että myös sen sisällöstä: lapsen kielen kehityksestä sekä siitä, mikä tehtävä kaksikielisellä varhaiskasvatuksella maassamme on ja miten sitä voisi vielä kehittää eteenpäin. Toivottavasti löytyy opiskelijoita, jotka voivat tehdä jatkotutkimusta myös tästä aiheesta.

LÄHTEET

Aalto, M. (2019). Vapaavuori: Helsingin varhaiskasvatuksen tila on kriittinen – Puolelle ruotsinkielisistä lapsista tarjotaan suomenkielistä paikkaa. *Helsingin Sanomat* 11.12.2019. Haettu 11.12.2019 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-200006339472.html>

Alasuutari, P. (2007). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Arene (2019). Theseus on Suomen suurin avoin julkaisuarkisto. Haettu 2.6.2020 osoitteesta <http://www.arene.fi/ajankohtaista/theseus-on-suomen-suurin-avoin-julkaisuarkisto/>

del Angel, T. (2015). Äidinkielenä kaksikielisyys - kaksikulttuuristen perheiden näkökulmaa kaksikielisyteen. Helsinki: Duo kahden kulttuurin perheille. Familia ry. Haettu 14.4.2020 osoitteesta <http://pdf.duoduo.fi/kaksikielisyys-julkaisu.pdf>

Harju-Luukkainen, H. (2013). Kielikylpy Suomessa varhaiskasvatuksen kentällä – Mihin suunta tulevaisuudessa? *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti - Journal of Early Childhood Education Research* Vol. 2, No. 1, 2013, ss. 2–23. Haettu 26.4.2020. osoitteesta <https://jecer.org/wp-content/uploads/2013/08/Harju-Luukkainen-issue2-1.pdf>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2011). *Teemahaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Huhtinen, H. (2016). Kaksikielisyys on mahdollisuus, ei itsestäänselvyys. *Kielikello – kielenhuollon tiedotuslehti* 4/2016. Haettu 4.5.2020 osoitteesta <https://www.kielikello.fi/-/kaksikielisyys-on-mahdollisuus-ei-itsestaanselvyyys>

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (toim.) 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Jukarainen, M. (2019). *”Kaksikielisyys on rikkaus” – Kaksikielinen varhaiskasvatus kasvattajien kokemana*. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201905092511>

Kielilaki 423/2003. Haettu 27.5.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>

Kananen, J., (2014). *Laadullinen tutkimusopinnäytetyönä: miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176.

Konkreettista varhaiskasvatusta. (2019). Kuvintuettuja joululauluja laulukortteineen ja -videoineen. Lapsen parhaaksi – edistynyttä varhaiskasvatusta. Haettu 29.5.2020 osoitteesta <https://www.konkreettistavarhaiskasvatusta.com/blog/tag/Laulukortit>

Koppinen, M.-L., Lyytinen, P. & Rasku-Puttonen, H. (1989). *Lapsen kieli ja vuorovaikutustaidot*. Helsinki: Kirjayhtymä oy.

Kovalainen, E.-M. (2014). *Suomi-ruotsi-kaksikielisten 5-6-vuotiaiden lasten sanasto*. Pro gradu -tutkielma. Logopedia. Humanistinen tiedekunta. Oulun yliopisto. Haettu 20.5.2020 osoitteesta <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201403271220.pdf>

Kuutti, N. (2010). Kielisuihkutus – kielimaistiaisia lapsille suomalaisen kielivaranannon monipuolistamiseksi. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 1(4). Haettu 25.4.2020. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-elokuu-2010/kielisuihkutus-kielimaistiaisia-lapsille-suomalaisen-kielivaranannon-monipuolistamiseksi>

Kunnan paikallislehti. (2016). Paikalliset.

Kunnan internetsivut. (n.d.). Varhaiskasvatuspalvelut.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999. Haettu 29.5.2020 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>

Lipasti, J. (2015). Kaksikielisten 3-5-vuotiaiden lasten puhe- ja kielitaidon kehitys: Opaskansio kaksikielisyydestä ja lapsen kielellisen osaamisen arvioinnista päiväkodin henkilökunnalle. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Satakunnan ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015112718172>

Opintopolku.fi. (2018). Lapsen kehityksen ja oppimisen tuki. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Haettu 17.5.2020 osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1292282>

OPH. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a. Opetushallitus. Haettu 5.1.2020 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_pe-rusteet.pdf

Peda.net. (n.d.). Kielisuihkutusideoita ja -materiaaleja eri kielille. Ruotsi. Haettu 04.05.2020 osoitteesta <https://peda.net/jyvaskyla/kielisuihkutus/kjm/ruotsin-kieli>

Rontu, H. (2004). Suomalais-suomenruotsalainen koti lapsen kaksikielisenä kasvuympäristönä. *Virittäjä* 108(2), s. 224. Haettu 20.5.2020 osoitteesta <https://journal.fi/virittaja/article/view/40331>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006c). Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 30.04.2020 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html

Sabadanesan, H. (2019). Onko tässä hallitusohjelman huonoin päätös? Kannatan kaksikielisyyttä, mutta vastustan pakkoruotsia. *IltaSanomat* 8.6.2019. Haettu päivämäärä 15.6.2020 <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000006134560.html>

Sjöberg, S. Mård-Miettinen, K., Peltoniemi, A. & Skinnari, K. (2018). Kielikyky suomen kunnissa 2017 - Selvitys kotimaisten kielten kielikylyn tilanteesta varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7370-4>

Timonen, L. (2019). *Pakkoruotsin puolesta -kielen osaaminen mahdollistaa kommunikoinnin myös norjan- ja tanskankielisten kanssa*. Kaleva. Haettu 3.6.2020 osoitteesta <https://www.kaleva.fi/pakkoruotsin-puolesta-kielen-osaaminen-mahdollista/1738962>

Toivanen, S.-M. (2018). *Kaksikielisen kasvatuksen haasteet sekä lapsen kaksikielisyyden tukeminen*. Opinnäytetyö. Sosionomi (AMK). Sosiaali- ja terveysala. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018060111954>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Leiwo, H. (2017). Poliisilta saa palvelua ruotsiksi, jos jaksaa vaatia ja ehtii odottaa. Kielilaki. *Yle Uutiset*. Haettu 28.5.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9971272>

Oikeusministeriö. (2020). *Usean kielen merkitseminen väestötietojärjestelmään -selvitys*. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2020:8. Haettu 20.05.2020 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162056/OM_2020_8.pdf

Varhaiskasvatustililaki 540/2018. Haettu 17.05.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Åbo Akademi. (n.d.). Ruotsin kieli pääaineena. Haettu 28.5.2020 osoitteesta <https://www.abo.fi/fi/aineet/ruotsin-kieli/>

TEEMAHAASTATELUN RUNKO

23.2.2020

Kysymykset opinnäytetyön "Kaksikielisyys varhaiskasvatuksessa" ryhmähaastattelua varten ruotsinkielisen päiväkodin työntekijöille:

(Ensin esittely, keitä ja missä työtehtävässä ja lasten ryhmässä työskennellään)

Lapset täällä päiväkodissa ovat kaksikielisistä, suomenruotsalaisista perheistä. Ympäristö tällä paikkakunnalla on kuitenkin hyvin suomenkielinen. Minkälaisissa tilanteissa olet huomannut, että lapsi tai lapset alkavat itsenäisesti puhumaan ruotsia päivän aikana?

Koetko itse päiväkodin työntekijänä ruotsin kielen puhumisen haasteelliseksi? Missä tilanteissa?

Onko joitain tiettyjä päivän rutiineja päiväkodin ryhmässä, jolloin puhutaan tai kuunnellaan pelkästään ruotsia? Entä suomea?

Miten suomenruotsalaisten kulttuurista puolta nostetaan esille? Tapahtumat, juhlapäivät, leikit, musiikki ym.?

Miten niitä toteutetaan? Ovatko päiväkodissa vai yhteistyössä ulkopuolisten tahojen kanssa?

Onko varhaiskasvatuksen työntekijöille Nurmijärvellä koulutuksia kaksikielisyyden pedagogiaan liittyen?

Onko sinulla joitain ideoita, vinkkejä, joita voisi käyttää kaksikielisen pedagogian kehittämiseksi varhaiskasvatuksessa?

Puhutaanko leikeissä välillä ruotsia ja välillä suomea, vai ovatko jotkut lasten leikit pelkästään suomenkielisiä, tai ruotsin?

Muita huomioita lasten kaksikielisyydestä, kumpaa kieltä käytetään, ja missä tilanteissa?

Haluatko vielä sanoa kaksikielisyydestä jotain?